
Vážené čtenářky a čtenáři,

má sociologie čím přispět k řešení sociálních problémů a k tvorbě politik, které se s nimi snaží vypořádat? To je otázka, kterou si kladou autoři článku otevírajícího letošní ročník *British Journal of Sociology* a současně i diskusi o úloze sociologie jakožto „nové vědy o politikách“ (*new policy science*). Jde v ní zejména o to, jaké podmínky musí sociologie splňovat, aby byla vědeckou disciplínou schopnou ovlivňovat politické rozhodování týkající se aktuálních sociálních problémů a nabízet přesvědčivé pohledy na možnosti jejich řešení. Ač diskuse je britská, její aktuálnost nepochybně zasahuje i do českého prostředí a některá tvrzení z britského kontextu u nás platí s ještě větší silou. Zvláště zajímavé je srovnání úvodního příspěvku z pera autorů-akademiků s reakcemi pocházejícími od osob odpovědných za státní politiku vůči sociálním vědám. V jedné z reakcí lze najít jistě polemicky vyhrčenou větu, která ale nicméně velmi dobře vystihuje motivační pozadí celé diskuse: „pověst praktické užitečnosti sociologie se nachází na historickém minimu a sociologie je považována za nejméně vyspělou sociální vědu, pokud jde o rigoróznost jejích metod“ (P. Wiles, *BJS* 55 (1): 31). Trojice spoluautorů (H. Lauder, Ph. Brown a A. H. Halsey) svůj úvodní článek-manifest zjevně psala se záměrem dát sociologii a sociologům do ruky argumenty proti podobným nařčením tím, že ukáží, jak nezastupitelnou a výraznou roli sociologie při tvorbě politik může hrát. Zaměřují se přitom proti dvěma krajnostem, relativizujícímu a kvantitativní metody přehlížejícímu postmodernismu na straně jedné a zúžení společenskovědního vědění na znalost výzkumných technik v rámci disciplíny sociálního výzkumu na straně druhé.

Pozitivní návrhy předložené v článku lze shrnout takto: sociologie se musí zaměřit na základní sociální problémy a ty řešit s využitím vlastních teoretických konceptů, ale současně ve spolupráci s ostatními společenskovědními obory. Konkurenční výhodou sociologie v tomto interdisciplinárním partnerství může být schopnost propojovat silné teoretické zázemí se solidní empirickou analýzou a – navzdory odmítání postmoderního relativismu – teoretická otevřenost, založená na sociologické sebereflexivitě. Požadavek, aby se sociologie stala „novou vědou o politikách“, se podle autorů rovná důrazu na její společenské angažmá a roli sociologů jakožto „expertních svědků“, kteří umí přesvědčit veřejnost i politiky o důležitosti svého pohledu na identifikované problémy. S tím ovšem souvisí, že se sociologové nebudou vyhýbat jedné podstatné demokratické funkci sociálních věd, totiž využívání své odborné kvalifikace k tomu, aby požadovali od vlády skládání účtů z činnosti v oblastech, kde se před laickou veřejností může skrývat za neprůhlednou clonou expertního žargonu. To v neposlední řadě znamená účast sociologů v demokratické politické debatě a jejich odhodlání přispět k tomu, aby v této diskusi bylo slyšet i marginalizované hlasy.

Tolik britská debata. Souvislosti s českou situací? Zapojení do demokratické diskuse o politikách jistě vyžaduje větší schopnost popularizovat sociální vědy a šířit jejich výsledky. Neplatí ovšem pro český případ i další výtku adresovaná brit-

ským sociologům, a sice, že „příliš málo společenskovedního výzkumu se zaměřuje na důležitá témata. Incentivy v akademické sféře nejsou uspořádány tak, aby se dosahovalo sociálně optimálních cílů, ať už pro interdisciplinární spolupráci nebo chování ovlivňující tvorbu politik“ (P. Johnson, *BJS* 55 (1): 29)? Dát na tuto otázku vyváženou odpověď není jednoduché. Jisté však je, že její zodpovězení předpokládá trvalou diskusi, které se však zatím jakoby nechtělo rozvíjet.

Jedním z nemnoha příkladů propojení sociologické práce s tvorbou politik v českém případě je činnost *Centra pro ekonomické a sociální strategie* (CESES), existujícího od roku 2000 při Fakultě sociálních věd UK v Praze. Pracovníci centra jsou autory prvních dvou příspěvků tohoto čísla. Martin Potůček a Pavol Frič ve svém programovém příspěvku nastiňují teoretický rámec empiricko-výzkumné práce CESES, jejímž těžištěm je zkoumání budoucích scénářů vývoje české společnosti. Stať Arnošta Veselého se věnuje jednomu z klíčových konceptů současné sociologie jakožto disciplíny teoretické i jakožto vědy o politikách – konceptu „společnosti vědní“.

Do dějin české sociologie náboženství v předválečném období čtenáře zavede příspěvek, v němž Zdeněk Nešpor představuje hlavní vývojové linie a problémové konstelace této sociologické disciplíny, která v českém prostředí sehrála historicky významnou roli. Tomáš Kostelecký a Daniel Čermák ve svém článku zjišťují, že politické orientace obyvatel regionů nejsou závislé pouze na meziregionálních strukturálních rozdílech, ale také na kontextuálních proměnných odrážejících odlišnou politickou, ekonomickou a sociální situaci regionů. Nedávný vstup ČR do Evropské unie rozezněl celou řadu nadějí i obav, k nimž patří i strach ze ztráty národní identity v evropském „tavícím kotli“. Zajímavé výsledky výzkumu identifikace s národem v evropském srovnání přináší článek Blanky Řehákové a Kláry Plecité. V rubrice Esej uveřejňujeme příspěvek Jana Sokola zabývající se z širšího pohledu, ve smyslu časovém i disciplinárním, otázkou, již si překvapivě často vůbec neklademe, ač bychom měli, vzhledem k významu, který pro nás má to, čeho se týká: „Co jsou peníze?“.

Recenzní rubriku tentokrát otvírá obšírná recenze loňského ročníku časopisu *Studia Socjologiczne* od znalce polské sociologie Jana Sedláčka. SČ jí chce upozornit čtenáře na jeden pozoruhodný sociologický časopis a současně připomenout vysokou kvalitu sociologie u našich severních sousedů, jejíž vývoj jistě stojí za to pozorně sledovat.

Na závěr mi zbývá už jen milá povinnost připomenout i v českém vydání *Sociologického časopisu* květnové 70. narozeniny JUDr. Michala Illnera, bývalého ředitele Sociologického ústavu AV ČR a po roce 1989 dlouholetého - a velmi činnorodého - člena redakční rady SČ/CSR. Redakce je velmi ráda, že k početným gratulacím může přidat jednu další a spolu s ní i dvě malé, ale originální pozornosti. Jsou jimi sociologická esej na téma přátelství, již do tohoto čísla přispěl prof. Jiří Musil, a osobní pohled na léta spolupráce s jubilantem od prof. Haralda Baldersheima.

Marek Skovajsa